

# YÜKSEKÖ RETİM MEVZUATINDA BİLİMSEL YÖNTEM STANBUL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM Ö RETİM YÖNETMELİĞİ İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM Ö RETİM YÖNETMELİĞİNİN KARŞILAŞTIRMASI

Seher ER\*  
de te fabula narratur

## ÖZET

Çalışmada, Bilimsel Yöntem tek midir? sorusunun cevabı Lisansüstü Eğitim-Öğretim Mevzuatında aranmıştır. Sonuçta, Pozitif Bilim anlayışını benimseyen çoğunluğun tek yöntem savunusunun tersine mevzuatta bilimsel yöntemlerden söz edildiği belirlenmiştir. Çalışmada öncelikle 2547 Sayılı Kanun tamamı taranarak yöntem kavramının kullanım amacı ve sıklığı, daha sonra ise, Yüksek Öğretim Kurulu Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin tamamında kullanılan yöntem kavramının kullanım amacı ve sıklığı saptanmıştır. Bu bağlamda, Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinde Tezli Yüksek Lisans, Tezsiz Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik Programlarında yer alan programların amacı, kapsamı, hazırlanacak tezin nitelikleri bölümlerinde yöntem kavramının kullanım amacı incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde bünyesinde hem sosyal bilimleri hem de fen bilimlerini barındıran iki üniversitenin; İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinde yer alan Lisansüstü Eğitim Öğretim programlarının (Yüksek Lisans, Tezsiz Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik) amaç ve kapsam bölümleri yöntem kavramı bağlamında ve de tez hazırlanması gereken programlarda (Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik) hazırlanacak tezin nitelikleri bölümü yöntem kavramının kullanılmasını bağlamında incelenmiştir. Bu incelemeye ek olarak elde edilen sonuçlar Yüksek Öğretim Kurulunun hazırladığı yönetmeliklerde belirtilen nitelikler ile karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, çalışmanın kapsamında yer alan üniversitelerin hazırladıkları Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmelikleriyle Yüksek Öğretim Kurulunun hazırladığı yönetmelikte yer alan bazı kavramları deyiştirtiler ve eklemeler yaptıkları saptanmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Lisansüstü Eğitim Öğretim, Yöntem, Bilimler

## ABSTRACT

### SCIENTIFIC METHOD IN THE REGULATION OF HIGHER EDUCATION Comparing the Postgraduate Education and Training Regulations of Istanbul University and Istanbul Technical University

In study, the answer of the question; "Is there only one scientific method?" was researched in the legislation of Postgraduate Education and Training. In conclusion, it's confirmed that scientific methods were taken place in the legislation on the contrary the plea of single method accepted by the majority believing in positive science. First of all, in the study, the purpose of use and frequency of method concept were determined by scanning Law No. 2547 totally. Then, the purpose of use and frequency of *method* concept used in the whole Postgraduate Education and Training Regulation were determined. And then the concept and the purpose of programs taking place in Postgraduate with Thesis, Postgraduate with non-Thesis, Doctorate, Proficiency in Art Program in Postgraduate Education and Training Regulation and the purpose of use of *method* concept in the parts of qualifications of the thesis to be prepared were examined. In the last section of study, purpose and concept parts of Postgraduate Education and Training programs ( Master's Degree, Master's Degree with Thesis, Master's Degree with non-Thesis, Doctorate and Proficiency in Art) taking place in Postgraduate Education and Training Regulation of both universities, Istanbul and Istanbul Technical University holding both Institute of Social Sciences and Institute of Science were examined in the concept of *method*. Besides, qualifications of the thesis part in the programs in which thesis to be prepared ( Master's degree, Doctorate, Proficiency in Art) was examined in the context of using method concept. In addition to this examination, the results were compared to qualifications prepared by Turkish Council of Higher Education. It was determined that some concepts taking place in Postgraduate Education and Training Regulations prepared by the universities related to study scope and the Regulation prepared by Turkish Council of Higher Education were changed and added.

**Key words:** Postgraduate Education and Training programs, method, sciences.

\* Yrd. Doç. Dr. Seher Er, İ.Ü. İletişim Fakültesi Halkla İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta: [erseher@istanbul.edu.tr](mailto:erseher@istanbul.edu.tr). (Anlatılan bizim hikayemizdir)

## 1. G R

Bilimsel Yöntem konusunda kimi farklı görüşlere yer vermeden önce yöntemin tanımını yapmak gerekmektedir: Doğan Ergun yöntem konusunda dü ünülenlerin, yapılanların yanlı oldu unu belirterek yöntemi öyle açıklamaktadır: “Bir bilimin amacına ulaşması her eyden önce yöntem sallar. Yöntem ‘nasıl’a cevap verir. Yöntem bir amaca göre bir ara tırma planıdır. Yöntem bir kavrayı tır, dü ünçel bir girişimdir; dü ünçede bir tutumdur; bir dü ünçel süreçtir. Ba ka bir deyi le bir bilimin amacına ulaşmasını sağlayan zihinsel tutumların dü ünçel girişimlerin bütününe yöntem denir. Yöntemin görevi, ara tırma konusunu anlamlı, kavranılır kılmaktır. En kesin, en bilimsel yöntem nesnel gerçe i en çok yansıtan yöntemdir. (...) bugün, diyalektik yöntemin, öteki yöntemlere göre daha açıklayıcı olması ya da açıklayıcılığının daha eksiksiz ve daha yeterli olması, onun öteki yöntemlere göre daha kesin ve daha bilimsel oldu unu göstermektedir. Bu yüzden sosyolojide de diyalektik yöntem uygulanmalıdır.”(Ergun, 2006: 165-166) Anılan çalışmada Ergun, Yöntem konusunda çokçuluğu (pluralisme) ele tirmektedir. “Belirli bir konunun ya da belirli bir gerçeğin ara tırılması için birden fazla yöntem uygulamak, bir niyet çe itilmesi bir açı çe itilmesidir ki bu çe itmeler arasında oyalanmak, nesnel gerçeğe gidecek yolu tıkamak, ara tırmayı sonuca götürmemek demektir” (Ergun, 2006: 170)

Bu görüşün tam tersini savunan Ritz genelde sosyal bilimleri özelde de sosyolojiyi böyle birçoklu paradigma bilimi (multiple paradigm science) kategorisinde ele almaktadır. (Aktaran, Ataman:2008, 12) Ataman “Bilimsel Sosyal Bilim dealinin Açmazları: Bir Hermenötik Açılım Teklifi” başlıklı çalışmada, Pozitivist epistemolojik geleneği pozitivist kulan önemli ilkelerden birinin metot birliği tezi oldu unu bu ilkeye göre doğa bilimleri ile beşeri/sosyal bilimler arasında metodolojik bir ayrımaya gitmeyi gerektirecek ciddi bir fark olmadığını belirtmektedir. (Ataman, 2008:1)

Bilim Etiği konusunda önemli çalışmaları bulunan Erzan, ilkö retim müfredatında yapılan deşiklikleri incelediği çalışmada gerçeğe ulaşma yollarını fen bilimleri-sosyal bilimleri açısından bilimin teklini savunarak gerçeği anlamaya ulaşan alanlar başlamında ulaşamayı yapmaktadır. “Bilimin dünyayı betimleyen, anlamlı kılmaya ulaşan birçok anlatıdan sadece bir tanesini oluşturuşu savıda, bir ölçüde bu isyandan kaynaklanıyor.” (Erzan, 2005: 7) Erzan, “Ölçülebilir büyüklükler arasında matematiksel başıntılar kurarak onlar hakkında yeni bilgiler üretebildiğimiz alanlar aslında çok sınırlı. Fiziğin dışında bu alanlardan biri de ekonomi. Ama öte yandan biyoloji, sosyal bilimler, ruh bilimleri gibi, her vakit niceliklendirilmeye elverişli olmayan bazı özelliklerin birbirleri ile ilişkileri, sebep-

sonuç başıntıları ve buna benzer sorunlar ile ulaşan bilim dalları da var. Bu örneklerde, alan çalışmaları yahut laboratuvar ölçümleri ile saptanabilen bazı niceliklerin arasındaki ilişkilerin, matematiksel başıntılar biçimini alan ‘yasa’larla ifade edilmeleri belki de hiç mümkün olmayacak, ya da bu tür başıntıların geçerlilik koşulları her zaman çok kısıtlı kalacak. Bu nedenle de, zaten bu bilim dalları için ‘determinizm’den söz etmek çok anlamlı değildir.”(Erzan, 2005: 2)

Kitle iletişim ara tırmalarında yöntem ile ilgili çalışmaları bulunan Atabek ise yöntem konusunda görüşü şöylece: “Gerçekte doğa bilimleri ile toplum bilimleri arasında yöntemsel açıdan bir fark yoktur ve her ikisi de pozitif bilgi üretimi açısından aynı değildir”. (Atabek, 2006: 5) engör ise Hasan Ali Yücel ve Türk Aydınlanması adlı eserinde Karl R.Popper’ın bilim görüşünü benimsediğini belirtmektedir: “Popper’in bilim tanımının en önemli temeli, teorik iddiaların ne tümdengelim yöntemiyle ne de tümevarım yöntemiyle ispat edilmelerinin mümkün olabilmesidir.” (engör, 2001: 37) “ (...) Demek ki bilim, adının tüm kültür dillerindeki ifadesinin tersine, hiçbir zaman “bilemez.” (engör, 2001: 106) “(...) Aslında kuramsal bilgi kullanma ihtiyacında olan tüm dü ünçel sistemleri, ana hatlarıyla tanıttığımız sistemi kullanmak zorundadırlar ve kullanımlardır. Ancak ne yazık ki sosyal bilimler adı altında toplanılan tarih, kültürel antropoloji, sosyoloji, psikoloji ve benzerlerinin mensupları her ne hikmetse bilimin genelleyici karakterinden ürkmüşler, insan bilimlerinde genellemelere yer olmadığını söyleyecek kadar ileri gitmişlerdir.” (engör, 2001: 107) engör doğa bilimleri ile sosyal bilimleri kıyaslayarak ulaşamalarda bulunmaktadır: “Doğa bilimlerinin amacı, bilimciyi çevresinden haberdar etmektir. Bu nedenle hem tikel nesnelere tasvir, hem de bu tikel nesnelere genel nitelikleri ve bunları etkileyen süreçler hakkında ileri sürülen kuramlar bilimciyi ilgilendirir. Sosyal disiplinlerde ise tikel tasvirin ötesine geçmek aynı doğa bilimlerinde olduğu gibi öndeyi yapmayı gerektirdiğinden, bu öndeyinin de kehanetle karıştırılma ihtimali bulunduğundan, sosyal ‘bilimciler’ genelleyen ve öndeyi yapabilecek kuramlardan korkmaktadırlar. Bu korku ne yazık ki sosyal disiplinlerin ara tırma ve dü ünçel yöntemlerini büyük ölçüde kısırla tırmakta, bunları bilimsellikten uzakla tırmaktadır.” (engör, 2001: 108) Yukarıda belirtilen açıklamalardan da anlaşılacağı üzere belirli bir konunun ya da belirli bir gerçeğin ara tırılması için bir yöntem mi yoksa birden fazla yöntem mi kullanılması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu çalışmada, anılan görüşlerin hangilerinin mevzuatta yer bulduğunun bir sorgulanmasını içermektedir.

## 2.AMAÇ YÖNTEM VE KAPSAM

Fen bilimleri ve sosyal bilimler ara tirmalarını aynı yöntemle mi yapmalıdır? sorusu bilim tarihi kitaplarında/toplantılarında sürekli tartışılan bir soru olma özelliği taşımaktadır. Karşılaştırmalı metin analizi yapılan çalışmaları sonuçlarının ilgili kurumlar tarafından uygulanıp uygulanmadığı konusu yapılacak başka ara tirmalara bırakılmıştır. Bu çalışmada tartışılmalara farklı bir açısal yaklaşımı amacıyla öncelikle 2547 Sayılı Kanunun Lisansüstü E itim ile ilgili maddeleri incelenerek “yöntem” kavramına yüklenen anlamlar incelenecektir. Daha sonra Lisansüstü E itim Ö retim Enstitülerinin Teşkilat ve Yönetmeliinde Rektörlüklere bağlı enstitülerin yapılarını oluşturan enstitü anabilim ve enstitü ana sanat dalları tespitine yer verilecektir. Burada amaç Fen Bilimleri, Sosyal Bilimleri alanında yer alan anabilim ve ana sanat dallarının mevzuattaki sınırlarının anlaşılmasıdır. Sonraki aşamada Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeliinde Lisansüstü E itim programları Tezli Yüksek Lisans, Tezsiz Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik Programları amaç, kapsam ve program sonunda hazırlanacak tezin nitelikleri bölümleri Yöntem Kavramı çerçevesinde incelenecektir. Son bölümde ise bünyesinde hem sosyal bilimleri hem de fen bilimlerini barındıran iki üniversitenin İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmelikleri Yöntem Kavramı çerçevesinde karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırmada Sosyal bilimler ve fen bilimlerinin aynı yönetmeliğe bağlı olması nedeniyle aynı yönetmelik esaslarına göre çözümlenmesi yapılacaktır. Bu çalışmada Sosyal Bilim ve Fen Bilimlerinin Yöntem kavramı çerçevesinde tek bir yapıyı sunduğu konusunda ipuçlarına varmaktadır. Başka bir anlatımla Fen Bilimleri-Sosyal Bilimlerinin aynı yöntemi kullanabileceklerinin öngörüldüğü sonucuna varılabilir. Ayrıca, İstanbul Teknik Üniversitesinin hazırladığı yönetmelikte Sanatta Yeterlilik programları bölümünde Sanatsal Yöntem kullanımının da yer aldığı görülmektedir. Çalışma konusunun alanda yapılan ilk çalışma olması açısından önemli bir yere sahip olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

### 3.BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde 2547 Sayılı Yüksek Ö retim Kanununda Lisansüstü E itim ve Ö retim ile ilgili kullanılan kavram ve terimlerin tanımlarına yer verilmiştir. Ayrıca Lisansüstü E itim Ö retim Enstitülerinin Teşkilat ve Yönetmeliinde Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimlerin içinde yer alan anabilim ve ana sanat dalları belirtilmiştir. Daha sonra 2547 Sayılı Kanununun tamamında Yöntem Kavramının Kullanımı incelenmiştir. Ardından Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeliinde Yöntem Kavramının kullanımı incelendikten sonra Üniversitelerin Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeliklerinde Yöntem Kavramının kullanı-

mı ve karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmanın Kapsamına alınan iki üniversitenin (İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi) Tezli Yüksek Lisans, Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik programlarının Yöntembilime katkı amaçları incelenmiştir.

#### 3.1.Yüksekö retim Mevzuatında Bilimsel Yöntem

2547 Sayılı Kanunda (madde-3-t) geçen Lisansüstü E itim ile ilgili kavram ve terimlerin tanımları şöyle yapılmıştır.

“ **Lisans Üstü:** Yüksek Lisans, Doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik E itimini kapsar ve aşağıdaki kademelere ayrılır:

**1-Yüksek Lisans:** (Bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master):

Bir lisans ö retimine dayalı, **E itim-ö retim ve ara tırmanın sonuçlarını** ortaya koymayı amaçlayan bir yüksekö retimdir.

**2. Doktora:** Lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisans veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarıncası ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlık dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve

**Orijinal bir ara tırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan** bir yüksekö retimdir.

**3. Tıpta Uzmanlık:** Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre yürütülen ve tıp doktorlarına **belirli alanlarda özel yetenek ve yetki sağlamayı** amaçlayan bir yüksekö retimdir.

**4.Sanatta Yeterlik:** Lisansa dayalı en az altı, yüksek lisansa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve **orijinal bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı** amaçlayan doktora düzeyinde lisansüstü bir yüksekö retim E itimidir.

Yukarıda yapılan tanımlardan anlaşılacağı üzere yüksek lisans programları E itim-ö retimin yanında ara tırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Doktora Programlarında okuyan öğrencilerin ise **Orijinal bir ara tırmanın sonuçlarını ortaya koymayı** amaçlamaları gerekmektedir. Tıpta Uzmanlık programlarında belirli alanlarda **özel yetenek ve yetki sağlamayı amaçlaması** gerekmektedir. Sanatta Yeterlik programında ise **orijinal bir sanat eserinin ortaya konulması, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı** amaçlaması gerekmektedir. Dikkat edileceği üzere yukarıdaki tanımlarda yöntem

kavramı kullanılmamı ara tırma kavramı kullanılmı - tır.

Yöntem Kavramının kullanılması ba lamında taranan Lisansüstü E itim-Ö retim Enstitülerinin Te - kilat ve leyi Yönetmeli inde Yöntem kavramının kullanılmadı ı saptanmı tır. Yönetmelikte bilimlerin sınıflandırılması ve bu sınıflandırma içinde yer alan alanlar bulunmaktadır. Bu alanlara Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimleri bünyesinde yer alması gereken anabilim ve bilim dallarının görülmesine katkı sa laması açısından yer verilmi tir.

**Lisansüstü E itim Ö retim Enstitülerinin Te kilat ve leyi Yönetmeli inin 5. maddesinde** Enstitü anabilim ve ana sanat dalları öyle tespit edilmi tir.

**1. Fen Bilimleri:** Fen, Mühendislik, Mimarlık, Mühendislik-Mimarlık, Geni n aatı ve Deniz Bilimleri, Maden, n aat, Elektrik-Elektronik, Makine, Kimya-Metalurji, Uçak ve Uzay Bilimleri, Ziraat, Orman, Su Ürünleri, Denizcilik Fakültelerinin bölümleri, Fen-Edebiyat, Endüstriyel Sanatlar E itim ile E itim Fakültelerinin Fen alanındaki bölümleri, Meslek E itim Fakültelerinin Teknoloji E itimi bölümüyle aynı adları ta ırlar.

**2.Sosyal Bilimler:** Edebiyat, ktisat, letme, ktisadi ve dari Bilimler, Siyasal Bilgiler, Hukuk, lahiyat, Dil ve Tarih-Co rafya, Güzel Sanatlar, leti im, Mesleki Yaygın E itim, Ticaret ve Turizm E itimi, E itim Bilimleri Fakülteleri ve Konservatuarlarının bölümleri, Fen-Edebiyat, insani Bilimler ve Edebiyat, Mesleki E itim ve E itim Fakültelerinin Fen alanı dı - ndaki bölümleriyle aynı adları ta ırlar,

**3.Sa lık Bilimleri:** Tıp, Di Hekimli i, eczacılık ve Veteriner Fakültelerinin e itim yapılan anabilim dalları ile E itim Fakültelerinin beden e itimi ve spor bölümleridir. Disiplinler arası bir enstitü anabilim dalı kurulabilece i de ayrıca belirtilmi tir.

**3.1.1- 2547 Sayılı Kanunda Yöntem Kavramının Kullanım Amacı**

2547 Sayılı Kanunun tamamı tarandı nda yöntem kavramının u alanlarda kullanıldı ı görülmektedir: *seçim, ö retim ve yerle tırme* Örnekler a a ıdaki gibidir:

“Rektörün görev süresi 4 yıldır. Süresi sona erenler aynı **yöntemle** yeniden atanabilirler.

Herhangi bir nedenle altı aydan fazla ayrılmalarda, kalan süreyi tamamlamak üzere aynı **yöntemle** yeni bir bölüm ba kanı atanır.

“Yüksekö retim kurumları, örgün, yaygın ve açık ö retim **yöntemleri** ile her türlü e itim-ö retim yapabilirler.”

“Yüksekö retim kurumlarına ö renci seçiminde, adayların ortaö retim süresindeki ba arıları Yüksekö - retim Kurulunun uygun görece i ekilde Ölçme, Seçme ve Yerle tırme Merkezi Ba kanlı ı tarafından geli tiri - lecek bir yöntemle ek bir puan olarak tespit edilir ve yüksekö retim kurumlarına giri sınav puanlarına eklenir.”

**3.1.2.Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeli inde Yöntem**

**Kavramının Kullanım Amacı**

Bu bölümde Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeli inin tamamı Yöntem kavramının kullanılması - nı saptamak amacıyla taranmı tır. Sonuçta; ilgili yönetmeli in doktora programının amaç, kapsam bölümünde ve tez önerisi/ savunma ba lıklarının yer aldığı bölümlerinde 3 (üç) kez Yöntem kavramının kullanıldı ı saptanmı tır. Kullanımlar

“ **bilimsel yöntem, bir yöntem, yöntem**” biçimindedir. Bu kullanımlar ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak incelenece i için burada yalnız Yöntem kavramının kullanıldı ı bölüm ba lıkları ve kullanılma sıklığı verilmi tir.

Anılan yönetmelikte tezli yüksek lisans programının(Madde 9-a), Tezsiz Yüksek Lisans programının (Madde 14-a) ve Doktora programının (Madde 18-a) amacı ve kapsamı öyle belirtilmektedir:

**(Madde 9-a)**“... ö rencinin bilimsel ara tırma yaparak bilgilere eri me, bilgiyi de erlendirme ve yorumlama yetene ini kazanmasını sa lamaktır...”

**(Madde 14-a)** Ö renciye **mesleki konuda derin bilgi kazandırmak** ve *mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermektedir...*”

**(Madde 18-a)** “ö renciye **ba ımsız ara tırma yapma bilimsel olayları geni ve derin bir bakı açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yetene i kazandırmaktır.**”

Doktora çalışması sonunda hazırlanacak tezini;

**1.Bilime yenilik getirme,**

**2.Yeni bir bilimsel yöntem geli tırme,**

**3 Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama,**

Niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir.

Bilime yenilik getirme beklentisinden yöntem mi anlama mı? Bilime yenilik hangi bağlamda beklenmektedir? Sorularının cevaplanması gerekmektedir.

Bilimsel yöntem konusunda birlik yoksa yukarıda sayılan maddelerin hangisine göre öğrencinin doktora çalışmasının kabul ya da ret edileceği öncelikle tartışılması gereken konular arasında yer almaktadır. Yeni bir bilimsel yöntem geliştirme niteliğinin pozitif bilim anlayışına bir katkı olarak nitelendirmek mümkündür burada bilinen bir yöntem derken bağlam yöntemlerin varlığının bir ön kabulü söz konusudur. Öğrenciden çoklu yöntem beklentisi içine girilmektedir.

Sanatta Yeterlik Çalışmasının amaç ve kapsamı bölümünde yöntem kavramı hiç kullanılmamaktadır. Bu alanın çalışmanın kapsamına alınmasının nedeni incelenen üniversitelerin (TÜ) doktora programı öğrencilerinden beklenen doktora çalışması sonunda hazırlanacak tezin nitelikleriyle ilgili gereklilikleri bu alanda çalışandan öğrencilerden de istemeleridir.

**(Madde 26-a)** “sanatta yeterlik çalışması, özgün bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan bir yükseköğretim programıdır...”

**(Madde 29-a)** “Tez hazırlayan bir öğrenci elde ettiği sonuçları, sergi veya proje hazırlayan bir öğrenci ise çalışmasını açıklayan ve belgeleyen bir metni ilgili senato tarafından kabul edilen yazım kurallarına uygun biçimde yazmak ve ayrıca tezini veya sergisi veya projesini jüri önünde sözlü olarak savunmak zorundadır.”

Üniversitelerde Bilime yenilik getiren tez, yeni bir bilimsel yöntem geliştiren tez ile yeni bir alana uygulanabilen bir yöntem özelliğinden dolayı tezlerin yok denecek kadar az olduğu ikârdır. Aynı zamanda pozitif bilim anlayışında yöntem tek dendir. Ampirik yöntem. Bu açıklamalar bağlamında tek yöntemin benimsenmediğini söyleyebiliriz. Bilinen bir yöntem derken çoklu bir yöntemden söz edilmektedir. Yeni bir bilimsel yöntem geliştirme ise ampirik (deneye dayalı) yöntemidir. Pozitif bilim anlayışından çıkan bir beklentinin söz konusu olduğu vurgulamak gerekmektedir.

### 3.1.2.1. Üniversitelerin Lisansüstü E İtim Öretim Yönetmeliklerinde

#### Yöntem Kavramının Kullanımı

Çalışmanın bu bölümünde yönetmelikleri incelenen iki üniversitenin İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesinin Lisansüstü E İtim Öretim Yönetmeliklerinin tamamında yöntem kavramının hangi bağlamlarda kullanıldığı saptanmıştır. Ü-TÜ Lisansüstü E İtim ve Öretim Yönetmeliklerinde yöntem

kavramı doktora programının kapsamı açıklanırken ve doktora tez önerisinin yapıldığı bölümlerde kullanılmıştır: **Bilimsel yöntem, bilinen bir yöntem, ara tırma yöntemi** üç (3) kez. Bu kullanımların Yüksek Öğretim Kurulu Yönetmeliğindeki kullanımına karşılık yapılmıştır.

#### 3.1.2.1.1. İstanbul Üniversitesi Lisansüstü E İtim-Öretim Yönetmeliğinde Yöntem Kavramının Kullanım Amacı

İstanbul Üniversitesinin Lisans Üstü E İtim ve Öretim Yönetmeliğinde yer alan Tezli Yüksek Lisans, Tezsiz Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik programlarının amacı kapsamı ve tez hazırlarken dikkat edilmesi gereken nitelikler bölümünde yer alan özellikler şöyle belirtilmiştir:

**(Madde.8)** İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Öretim Yönetmeliğinin üçüncü bölümünde Tezli Yüksek Lisans Programının amacı: **Öğrencinin bilimsel ara tırma yaparak yeni bilgilere erişim bilgisi de öğrenme, yorumlama ve özgün bilimsel bilgi üretme yeteneğini kazanmasını sağlamaktır.**

YÖK. Yönetmeliğinin ilgili maddesinde yer alan bilgilere erişim yerine **yeni bilgilere erişim** yazılmıştır. Ayrıca **özgün bilimsel bilgi üretme** kavramı da eklenmiştir.

**(Madde-17).** Dördüncü bölümde tezsiz yüksek lisans programının amacı: **“... Öğrenciye mesleki konuda derin bilgi kazandırmak ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermektir.”**

**(Madde-24)** Beşinci bölüm, doktora programının amacı: **“... Öğrenciye bağımsız bilimsel ara tırma yapma, olayları geni ve derin bir bakış açısıyla irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneğini kazandırmaktır.”**

Lisansüstü E İtim ve Öretim Yönetmeliğinde yer alan ilgili maddeye ek olarak bağımsız **ara tırma** yerine bağımsız **bilimsel ara tırma** yazılmıştır. **Bilimsel olayları** geni ve derin bakış açısıyla irdeleyerek yorum yapma yerine **olayları geni** ve derin bir bakış açısıyla irdeleyerek yorum yapma yazılmıştır. Bilimsel kavramı olaylar kavramının önünden alınarak ara tırmanın önüne eklenmiştir.

**(Madde 25)** Kapsam bölümünde doktora tezinin temel nitelikleri belirtilmiştir: “Doktora çalışması sonunda hazırlanacak olan tezin, bilime yenilik getiren yeni bir bilimsel yöntem geliştirme, bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliklerinde birini yerine getirmesi gerekir.” Yükseköğretim Kurulunun hazırladığı yönetmelik aynen korunmuştur.

### 3.1.2.1.2. TÜ Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeli inde Yöntem

#### Kavramının Kullanım Amacı :

Yönetmeli in geneli tarandı nda yöntem kavramının ders açma yöntemi, bilimsel yöntem, bilinen bir yöntem, ara tırmanın yöntemi, sanatsal yöntem, (sanatsal yöntemi) ba lamalarında kullanıldı ı görülmektedir. Örnek:

Ö rencilerin danı manları tarafından açılan ve tez çalı masına yönelik olan uzmanlık alan dersleri de aynı yöntemle, ancak kredisiz olarak açılır.

Sanatta Yeterlik programıyla ilgili bölümde, Yeni bir sanatsal yöntem geli tirme,

Bilinen bir sanatsal yöntemi yeni bir alana uygulama, niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir

Ön yeterlik sınavını ba arı ile tamamlayan ö renci, en geç altı ay içinde, yapaca ı ara tırmanın amacını, yöntemini ve çalı ma planını kapsayan tez önerisini yazılı olarak tez izleme komitesine sunar, bundan sonraki yirmi gün içerisinde de komite önünde sözlü olarak savunur.

istanbul Teknik Üniversitesinin Lisans Üstü E itim ve Ö retim Yönetmeli inde yer alan Tezli Yüksek lisans, Tezsiz Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik programlarının amacı kapsamı ve tez hazırlarken dikkat edilmesi gereken nitelikler bölümünde yer alan özellikler öyle belirtilmiştir:

**Madde 19-(1)** Dördüncü bölüm tezli yüksek lisans programı amacı ve kapsamı: "...ö rencinin bilimsel ara tırma yaparak bilgiye erişme, bilgiyi değerlendirme, yorumlama kullanma ve üretme yeteneğini kazanmasını sağlamaktır. YÖK Yönetmeli inde yer almayan bir ekleme söz konusudur "**kullanma ve üretme yeteneği**"

**Madde 25-(1)** Tezsiz yüksek lisans programı amacı ve kapsamı: "...ö renciye mesleki konuda derin bilgi kazandırmak ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermektir."

**Madde 31-(1)** Altıncı bölüm doktora programı amacı ve kapsamı "... Ö renciye ba ımsız ara tırma yapma bilimsel olayları geni ve derin bir bakı açısi ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneğini kazandırmaktır. Doktora çalı maları sonunda hazırlanacak tezin;

Bilime yenilik getirme,

Yeni bir bilimsel yöntem geli tirme,

Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir.

**Madde 41-(1)** Yedinci bölüm sanatta yeterlik programı amacı ve kapsamı "...ö renciye ba ımsız ara tırma yapmayı ve sanat dalında yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneğini kazandırmayı ve ö rencinin kendi disiplini içerisindeki temel konularda yeterlik sahibi olmasını amaçlar.

Sanatta yeterlik programı sonunda hazırlanacak tezin ve birlikte sunulacak olan uygulamalı çalı maların (sergi, bireysel icra, gösteri, temsil ve benzeri çalı malar);

a) Sanat dalına yenilik getirme,

b) Yeni bir sanatsal yöntem geli tirme,

c) Bilinen bir sanatsal yöntemi yeni bir alana uygulama niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir.

Sanatsal yöntem tanımlaması Yüksek Ö retim Kurulu Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeli inde bulunmamaktadır. Üniversite yönetmeli ine eklenmesi uyarlanmıştır bir adıdır. Ayrıca hazırlanacak tezin nitelikleri bölümünde kimi de i iklikler yapılarak doktora programının amaç ve kapsamında yer alan özelliklerden yararlanılarak oluşturulmuştur. YÖK Yönetmeli inden sanatta yeterlik çalı ması amaç, kapsam ve sanatta yeterlik çalı masının sonuçlanması bölümlerinde yer almayan "Sanat Dalına yenilik getirme, yeni bir sanatsal yöntem geli tirme, bilinen bir sanatsal yöntemi yeni bir alana uygulama gibi nitelikler yer almaktadır. **Bilimsel yöntem, sanatsal yöntem** olarak de i tirilmiştir.

#### 4. TARTI MA VE SONUÇ

Bu çalı mada, Bilimsel Yöntem tek midir? sorusunun yanıtı Lisansüstü E itim-Ö retim mevzuatında aranmıştır. Çalı ma sonunda bilimsel yöntem ve hukuk ilinin sorgulanması gerektiği görülmüştür. Çalı ma sonucunda bilimsel yöntemin tek olduğu savunulanların Yüksek Ö retim Lisansüstü E itim Ö retim mevzuatı ile çeli kiye dü tükleri saptanmıştır. Pozitif Bilim anlayışını benimseyenler bilimsel yöntemin ampirik yöntem olması gerektiği görüşünü savunmaktadırlar. Oysa Lisansüstü E itim Ö retim Mevzuatında yöntemin tek olmadığı anlaşılmaktadır. Ö rencilerden yeni yöntemler üretmesi beklenmektedir. Çalı manın başlangıcında sorulan sorunun aslında çalı manın sonucunda cevaplanması gereken temel başka bir soruya dönüştüğüdür: Bilimsel yöntemde Bilim mi? yoksa Hukuk mu? Öncelikli olmalıdır? Bu tarihe kadar yapılan tartışmaların hukuksal açıdan değerlendirilmesi yapılmamıştır. Lisansüstü E itim Ö retim mevzuatı **çoklu yöntem** önerisi getirmektedir. Bu başlamadan akademik ortamda yer alan ö retim elemanlarının farkına varmaları sağlanmalıdır. Ö retim elemanlarının konuya dikkatlerinin çekilmesi gerekmektedir. Sonuç-

ta, ço unlu un savundu u bilim anlayı nın mevzu-  
ata aykırı oldu udur.

**Tablo 1. Tezli Yüksek Lisans Programının Yöntembilime Katkı Amacı**

Yüksek Ö retim Kurulu E itim Ö retim Yönetmeli i	stanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i	stanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
Bilimsel Ara tırma Yapararak Bilgilere Eri me	Yeni bilgilere (eklenmi )	+
Bilgiyi de erlendirme ve yorumlama yetene ini kazanmasını sa lamaktır	Özgün bilimsel bilgi üretme yetene i (eklenmi )	Kullanma üretme yetene i (eklenmi )

Yüksekö retim Kurulu Lisansüstü E itim Ö retim yönetmeli i ile stanbul Üniversitesi ve stanbul Teknik Üniversitesinin hazırladıkları Lisansüstü E itim ve Ö retim yönetmeliklerinin kar ıla tırması yapılmı - tır. Tablo1'de görüldü ü gibi Yüksek Ö retim Kurulu Yönetmeli ine ek olarak stanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim-Ö retim Yönetmeli inde tezli yüksük lisans programının amaç bölümünde yer alan bilimsel *ara tırma yaparak bilgilere eri me yerine bilimsel ara tırma yaparak yeni bilgilere eri me* olarak de i tirilmi tir. Bu eklemeye bilginin yeni olması yönünde bir sınırlandırma getirilmektedir. Yine Yüksek Ö retim Kurulu Yönetmeli inde yer alan *bilgiyi de erlendirme ve yorumlama yetene i* kazanmasını sa lamak yerine *özgün bilimsel bilgi üretme yetene i* sa lamak eklenmi tir. stanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli ine ise *kullanma üretme yetene i* eklenmi tir.

**Tablo.2.Tezsiz Yüksek Lisans Programının Yöntembilime Katkı Amacı**

Yüksek Ö retim Kurulu E itim-Ö retim Yönetmeli i	stanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i	stanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
Ö renciye mesleki konularda derin bilgi kazandırmak ve	+	+
Mevcut bilginin nasıl kullanılacağı nı göstermek	+	+

Tezsiz yüksek lisans programının amaç ve kapsamı bölümünde Yüksek Ö retim Kurulu Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli inden yararlanılarak olu turulan stanbul Üniversitesi ve stanbul Teknik Üniversitesi yönetmeliklerinde her hangi bir de i iklik yapılmamı tır. Amaç ve kapsam aynı biçimde belirtilmi tir.

**Tablo.3. Doktora Programının Yöntembilime Katkı Amacı**

Yüksek Ö retim Kurulu E itim Ö retim Yönetmeli i	stanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i	stanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
Ba ımsız Ara tırma	Bilimsel (+)	+

Yapma	Bilimsel -	+
Bilimsel olayları geni ve derin bir bakı açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve		+
Yeni sentezlere Ula - mak için Grekli adımları belirleme yetene i kazandırmak	+	+

Yüksekö retim Kurulu Yönetmeli inin doktora programının amacı bölümünde yer alan *ba ımsız ara - tırma yapma* kısmı, stanbul Üniversitesi Yönetmeli - inde *bilimsel ara tırma* olarak de i tirilmi tir. Ayrıca Yüksekö retim Kurulu Yönetmeli inde yer alan bilimsel *olayları geni ve derin bir bakı açısı ile irdeleyerek yorum yapma* kısmından *bilimsel* sözcü ü çıkarılmı tır. Onun yerine Olayları *geni ve derin bir bakı açısı ile irdeleyerek yorum yapma* yazılmı tır. Söz konusu yakla ımla bilimsel olay tanımlamasının kabul edilmedi i görülmektedir. stanbul Teknik Üniversitesi Yönetmeli inde ise herhangi bir de i iklik yapılmamı - tır.

**Tablo.4.Doktora Çalı ması Sonunda Hazırlanacak Tezin Yöntembilime Katkı Amacı**

Yüksek Ö retim Kurulu E itim-Ö retim Yönetmeli i	stanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i	stanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
Bilime Yenilik Getirme	+	+
Yeni Bir Bilimsel Yöntem Geli tirme	+	+
Bilinen Bir Yöntemi Yeni Bir Alana Uygulama niteliklerinden birini yerine getirmesi	+	+

Bu bölümde Doktora çalı ması sonunda hazırlanacak tezin bilime *yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geli tirme ve bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama* niteliklerinden birini yerine getirmesi aynı biçimde korunmu tur. *Bunun anlamı stanbul Üniversitesi sosyal bilimler-fen bilimleri, stanbul Teknik Üniversitesi sosyal bilimler-fen bilimleri alanında tek bir yöntem önerisini kabul etmemektedir.* Bir bilimsel yöntem geli tirme beklentisi *Pozitif Bilim anlayı ı* içinde yer alan *Ampirik Yöntemin* tersine *çoklu bir yöntem* beklentisi içine girildi ini göstermektedir. Sonuçta *Yönetmeliklerde yazılı olan bilimsel yöntem anlayı ı ile akademik çalı malarda, ortamlarda savunulan bilimsel yöntem anlayı nın birbiriyle örtü medi idir.* Çoklu yöntem beklentisi, tek yöntem savunusu gibi bir çeli ki ya anmaktadır. Tek yöntem ampirik yöntem kullanmayan bölümlerin bilim olmadı ı görü ü yasal durumda yanlı lanmaktadır. Bu durumda cevaplanması gereken soru öncelikli olan. Hukuk mu? Bilim mi? biçimindedir.

**Tablo.5.Sanatta Yeterlik Çalı masının Yön-tembilime Katkı Amacı**

Yüksek Ö retim Kurulu E itim-Ö retim Yönetmeli i	istanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i	istanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
Özgün Bir Sanat Eserinin Ortaya Konulması	De i tirilmemi tir.	De i tirilmi tir
Müzik ve Sahne Sanatlarında ise Üstün Bir Uygulama ve Yaratıcı lı a amaçlayan Bir Yüksek Ö retim Programı	De i tirilmemi tir.	De i tirilmi tir

istanbul Üniversitesi Yönetmeli inde sanatta yeterlik çalı masının amacı, sanatta yeterlik çalı masının sonuçlandırılması bölümlerinde herhangi bir de i iklik yapılmamı tir. YÖK Yönetmeli inde yer alan kurallar aynı biçimde korunmu tur. istanbul Teknik Üniversitesi Yönetmeli inde ise durum farklılık göstermektedir. Sanatta yeterlik programının amaç ve kapsamı tamamen de i tirilmi tir : "... “Ö renciye ba ımsız ara tırma yapmayı ve sanat dalında yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yetene i kazandırmayı ve ö rencinin kendi disiplini içerisindeki temel konularda yeterlik sahibi olmasını amaçlar. Sanatta yeterlik programı sonunda hazırlanacak tezin ve birlikte sunulacak olan uygulamalı çalı maların (sergi, bireysel icra, gösteri, temsil ve benzeri çalı malar);

Sanat dalına yenilik getirme

Yeni bir sanatsal yöntem geli tirme, bilinen bir sanatsal yöntemi yeni bir alana uygulama, niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir.”

**Tablo.6.Sanatta Yeterlik Çalı masının Sonuçlanmasının Yöntembilime Katkı Amacı**

Yüksek Ö retim Kurulu E itim Ö retim Yönetmeli i	istanbul Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i	istanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
Tez Hazırlayan Bir Ö renci Elde Etti i Sonuçları	+	Sanat dalına yenilik getirme,
Sergi veya Proje Hazırlayan Bir Ö renci ise Çalı masını Açıklayan ve Belgeleyen Metni	+	Yeni bir sanatsal yöntem geli tirme, bilinen bir sanatsal yöntemi yeni bir alana uygulama, niteliklerinden birini yerine getirmesi gerekir.

Sanatta Yeterlik Çalı masının sonuçlandırılması a amasında ö rencilerden tez hazırlarken beklenen nitelikler ile doktora programı ö rencilerinden tez hazırlarken beklenen nitelikler aynıdır. Gerçe e ulaşma yollarından biri olan bilim dı nda sunulan bir yol olarak savunulan sanata bakı burada sanatsal yöntem beklentisiyle Yüksek Ö retim Kurulu Yönetmeli inden farklı bir açılım sunmaktadır. Bilimsel tanım içinde yer

almaktadır. Doktora programı ö rencilerinin hazırlayacakları tezin sahip olması gereken niteliklerle aynı olması bu durumu ispatlamaktadır. Yine burada doktora programları incelemesinde elde edilen sonuçla aynı sonuç söz konusudur. Akademik ortamda ö retim elemanları tarafından yapılan çalı malarda yazılan görü -ler ile yönetmeliklerde ö rencilerden beklenenler birbirinin kar ıtı olmaktadır. Burada cevaplanması gereken soru önceli i olan hukuk mudur? Yoksa bilim midir? Cevap hukuk ise bilimin söylediklerini nereye koymak gerekmektedir. Cevap bilim ise hukukun söylediklerinin anlamı nerede kalmaktadır? Bu ba lamda dilin etki alanına göre bir de erlendirme yapıldı nda etkilenmeye çalı ılan davranı lar mıdır? Yoksa dü ünceler midir? Sorusu da cevap bekleyen sorular arasında yer almaktadır.

Bu çalı maya ek olarak ayrıca a a ıda belirtilen konuların da incelenmesi gerekmektedir.

Lisansüstü ders programlarında yer alan bilimsel ara tırma yöntemleri ders içeriklerinin incelenmesi gerekir. Ders içeriklerinin yöntem kavramı çerçevesinde incelenmesi uygulamadaki kar ılı mı görmek açısından önem ta ımaktadır. çerikte yazılı olanların derslerde hangi düzlemde anlatıldı ının da saptanması çok daha önemli olacaktır. Bilimsel ara tırma ders içeriklerinde ve anlatımında öncelik bilimsel ara tırma sürecine mi verilmektedir? Yoksa ara tırmalardan elde edilen sonuçlara mı verilmektedir? Ayrıca yöntem kavramının nasıl algılandı ının Fen Bilimleri ile Sosyal Bilimlere bu ba lamda hangi anlamların yüklendi i sorgulanması gereken konular arasında yer almaktadır.

## 5. KAYNAKLAR

- 1.<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2547&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=2547> Sayılı Yüksek Ö retim Kanunu
2. <http://www.yok.gov.tr/content/view/464/183/lang,tr/> Lisansüstü E itim-Ö retim Enstitülerin Te kilat ve leyi Yönetmeli i
3. <http://www.yok.gov.tr/content/view/417/183/lang,tr/> Lisansüstü E itim ve Ö retim Yönetmeli i
4. <http://sbe.istanbul.edu.tr/?icerik=2&subicerik=37> istanbul Üniversitesi Lisansüstü Ö retim Yönetmeli i (12.8.2005/25904)
5. <http://www.sis.itu.edu.tr/tr/yonetmelik/luyonetmelik.html> istanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü E itim Ö retim Yönetmeli i
- 6.Do an Ergun, 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı, mge Kitabevi, 8.baskı, 2006



7. Kemal Ataman, Bilimsel Sosyal Bilim dealinin Açmazları: Bir Hermenötik Açılım Teklifi, <http://kütüphane.uluda.edu.tr/PDF/ilh/2008>, page. 12  
Sociology: A Multiple Paradigm Science Boston: Allyn&Bacon, 1975, s.12,

8. Ay e Erzan, Bilimden Kaçımı? Tuba Günce, Mayıs 2005

9. Ümit Atabek, Niçin Yöntembilim ders notları s, 5 2006

10. A.M.Celal engör Hasan Ali Yücel ve Türk Aydınlanması, TÜB TAK Yayınları, 2.Basım. 2001